

Sygn. akt II CSKP 711/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska

SSN Mariusz Łodko (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa G. S. i H. S.
przeciwko Bank S.A. w W.
o zapłatę i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 10 marca 2020 r., sygn. akt V ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2 i 3 i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 29 listopada 2018 r. zasądził od
pозwanego Bank Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powodów – G. S. i H. S. –

solidarnie 56 516,99 zł z bliżej określonymi odsetkami ustawowymi (pkt 1); oddalił powództwo o zapłatę w pozostałym zakresie (pkt 2); oddalił powództwo w zakresie ustalenia nieważności umowy nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF, zawartej 27 października 2008 r. w G. pomiędzy Bank1 Spółką Akcyjną w W. (obecnie Bank Spółka Akcyjna w W.), a G. S. i H. S. (pkt 3); ustalił, że nie wiążą G. S. i H. S. postanowienia zawarte w § 1 ust. 3A i § 10 ust 4 umowy (pkt 4) oraz zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając go w części co do rozstrzygnięć w punktach 1, 4 i 5. Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 10 marca 2020 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 4 i oddalił powództwo o ustalenie, że powodów nie wiąże postanowienie zawarte w § 1 ust. 3A umowy (pkt 1); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji, że powodowie w celu sfinansowania zakupu nieruchomości i budowy na niej budynku mieszkalnego zawarli 27 października 2008 r. umowę o kredyt hipoteczny „[...]”, waloryzowany kursem franka szwajcarskiego. Kwota kredytu wynosiła 319 000 zł, okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, a oprocentowanie w dniu zawarcia umowy wynosiło 5,53% w stosunku rocznym. W § 1 ust. 3A umowy przyjęto, że „kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 2008-10-20 według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Bank1 S.A. wynosi 139 955,24 CHF”. Wartość wyrażona w CHF miała – zgodnie z oświadczeniem – charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku, a wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła różnić się od wskazanej w umowie. W § 10 ust. 4 wskazano, że „raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Bank1u S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”.

Kredyt wypłacono 8 listopada 2008 r. w następujący sposób: 270 000 zł przekazano na rachunek zbywcy nieruchomości, a 49 000 zł wypłacono powodom. W dniu 21 grudnia 2012 r. strony zawarły aneks do umowy. W § 1 ust. 1 aneksu upoważniono powodów w okresie obowiązywania umowy do zmiany waluty spłaty

kredytu ze złotych polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie. Ustalono, że w przypadku, gdy kredytobiorca złoży dyspozycję spłaty kredytu w walucie waloryzacji, obowiązują następujące zasady spłaty – w całym okresie obowiązywania umowy począwszy od dnia dokonania zmiany waluty spłaty, spłata kredytu w CHF następuje bez przeliczania wartości raty na złote (§ 4 pkt 1). Powodowie wybrali formę spłaty w walucie waloryzacji (CHF).

Do chwili zawarcia aneksu do umowy powodowie spłacali zadłużenie, przekazując na rachunek bankowy złote polskie, które następnie bank przeliczał zgodnie z § 10 ust. 4 umowy na walutę waloryzacji. Po zawarciu aneksu powodowie wpłacali wymagalne zadłużenie w walucie CHF. Do 24 marca 2016 r. powodowie zapłacili na rzecz pozwanego odsetki w wysokości 54 391,54 zł oraz w wysokości 9 937,97 zł i spłacili kapitał w wysokości 78 195,04 zł. Stan ich zadłużenia na 23 marca 2013 r. odpowiadał kwocie kapitału w wysokości 15 626,88 CHF oraz odsetek w wysokości 117,46 CHF.

W dniu 11 sierpnia 2016 r. powodowie złożyli pisemną deklarację wraz z wezwaniem do zapłaty 60 180 zł jako nadpłaty powstałej w związku ze spłatą rat kredytu przy zastosowaniu nieważnych i niewiążących postanowień umowy. Różnica między sumą rat kapitałowo-odsetkowych wpłaconych przez powodów, a hipotetycznymi ratami ustalonymi bez klauzuli waloryzacyjnej w okresie od 5 grudnia 2008 r. do 7 marca 2016 r. wynosi 56 516,99 zł; przy uwzględnieniu wartości hipotetycznych rat z zastosowaniem klauzuli waloryzacyjnej CHF według średniego kursu NBP wynosi 7 165,86 zł, natomiast z zastosowaniem klauzuli waloryzacyjnej CHF według średniego kursu NBP z daty uruchomienia kredytu wynosi 56 517,09 zł.

Sąd Apelacyjny wskazał, że powodowie nie zaskarżyli rozstrzygnięcia oddalającego ich powództwo o ustalenie nieważności umowy z powodu zawarcia w jej treści niedozwolonych postanowień. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w graniach apelacji (art. 378 k.p.c.) i jest związany takim rozstrzygnięciem (art. 365 k.p.c.). Wiążące sądy i inne organy administracji prawomocne rozstrzygnięcie wyrażone w sentencji wyroku nie pozwala na ponowne badanie okoliczności stwierdzonych w prawomocnym orzeczeniu (art. 365 k.p.c.), także ze względu na

powagę rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). W ramach swobody jurysdykcyjnej sąd drugiej instancji stosuje prawo materialne niezależnie od podniesionych w apelacji zarzutów, ale w granicach zaskarżenia oraz z uwzględnieniem zakazu orzekania na niekorzyść strony skarżącej (art. 384 k.p.c.).

Skoro powodowie nie wnieśli apelacji od rozstrzygnięcia oddalającego ich żądanie ustalenia nieważności umowy, Sąd Apelacyjny nie miał możliwości zweryfikowania twierdzenia Sądu pierwszej instancji, że mechanizm zwolnienia konsumenta z abuzywnego postanowienia (art. 385¹ § 1 k.c.) eliminuje wadliwość samej umowy prowadzącej do jej nieważności. Taka umowa w dalszym ciągu zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne na podstawie art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm., dalej: „pr.bank.”) i może być wykonywana. W konsekwencji przedmiotem oceny Sądu Apelacyjnego była stwierdzona przez Sąd pierwszej instancji abuzywność wskazanych postanowień umowy jako bezskutecznych dla powodów i uwzględnione powództwo o zapłatę kwoty obliczonej po wyeliminowaniu z umowy mechanizmu indeksacji kursem franka szwajcarskiego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, nieuzgodnione indywidualnie, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Odmienne niż Sąd pierwszej instancji ocenił § 1 ust. 3A umowy przyjmując, że postanowienie to w żaden sposób nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów, a tym bardziej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Postanowienie to zawiera wyłącznie informację o wysokości kwoty kredytu w określonej dacie i według określonego kursu waluty. Jego informacyjny charakter wyklucza ingerencję sądu i uznanie postanowienia za niedozwolone w ramach kontroli incydentalnej.

Sąd Apelacyjny oceniając § 10 ust. 4 umowy, przyjął, że postanowienie to nie zostało uzgodnione indywidualnie (art. 385¹ § 1 k.c.) i kształtuje sytuację prawną powodów, określając wysokości ich zobowiązań – wysokość kolejnych rat kredytu, przeliczanych wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku, obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. Pozwany narzucił w umowie

mechanizm kształtowania praw i obowiązków kredytobiorcy, umożliwiający bankowi jednostronnie ustalanie i kształtowanie kursu waluty w trakcie jej wykonywania. Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili jej zawarcia i dla rozstrzygnięcia nie ma znaczenia, w jaki sposób umowa była później wykonywana (art. 385² k.c.). Z tego względu następne zmiany przepisów prawa, w tym wprowadzone w art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984), pozostają bez znaczenia dla niniejszej sprawy, tak samo jak zawarcie przez strony aneksu do umowy w 2012 r.

Sąd drugiej instancji przyjął, że mechanizm ustalania kursu waluty przez pozwanego bez ograniczeń w postaci skonkretyzowanych i obiektywnych kryteriów, jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.) Odwołanie do kursu waluty w tabeli kursów banku narusza równorzędność stron umowy, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między partnerami stosunku obligacyjnego. Oceniana klauzula jest abuzywna również z powodu przyjęcia dwóch różnych kursów wymiany: kursu kupna dla przeliczenia wypłaconego kredytu i kursu sprzedaży dla obliczania wysokości rat, przyznając w ten sposób pozwanemu dodatkowe nieuzasadnione korzyści.

Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu wyrażonego przez Sąd pierwszej instancji, że oceniane postanowienie umowy nie określało głównego świadczenia stron. Oceniana klauzula określa główny przedmiot umowy kredytu i została sformułowana niejednoznacznie. Na jej podstawie zasady przewalutowania ustalał jednostronnie bank, a powodowie nie byli i nie są w stanie oszacować kwoty zobowiązania, które mają obowiązek świadczyć w przyszłości. Sąd ten przyjął, że § 10 ust. 4 umowy zawiera niedozwolone postanowienie i powinien być wyeliminowany z jej treści.

Sąd Apelacyjny wskazał, że art. 385¹ § 2 k.c. wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c. Z tego względu nieuczciwe postanowienie nie powinno być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach Kodeksu cywilnego, a działanie sądu w razie stwierdzenia klauzuli abuzywnej ma mieć charakter sankcyjny. Po wyeliminowaniu niedozwolonej klauzuli umowa wiąże

strony bez nieuczciwych postanowień, chyba że dojdzie do tak istotnego jej zniekształcenia, że nie będzie mogła być utrzymana w mocy. W ocenie Sądu drugiej instancji, prawomocne oddalenie powództwa w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy wyłączyło też możliwość dalszego badania i ewentualnego ustalenia, że umowa jest nieważna. Na skutek wyeliminowania z umowy stron niedozwolonej klauzuli waloryzacyjnej (§ 10 ust. 4), umowa wiąże w pozostałej części jako „umowa kredytu bankowego, udzielonego w złotych polskich denominowanych do franka szwajcarskiego” (s. 23 uzasadnienia). Uznanie mechanizmu indeksacji za niedozwolone powoduje, że dochodzona pozwem kwota 56 516,99 zł jest świadczeniem pobranym przez pozwanego nienależnie.

Pozwany w skardze kasacyjnej zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie w części, tj. w pkt 2, wnosząc o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie w tym zakresie do ponownego rozpoznania. Pozwany zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

1. art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wyrażające się brakiem rozróżnienia postanowień umowy odnoszących się do ryzyka walutowego (§ 1 ust. 3 oraz § 1 ust. 3A umowy) oraz *spreadu* walutowego (§ 10 ust. 4 umowy), skutkujące niedokonaniem oceny poszczególnych postanowień umowy indywidualnie pod kątem przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c.;
2. art. 385¹ § § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na tym, że Sąd *meriti* nieprawidłowo ustalił treść przesłanki jednoznaczności, uznając, że dla jej oceny nie mają znaczenia kompetencje i doświadczenia, jak również pozostałe indywidualne cechy konsumenta, co skutkowało niewłaściwym zastosowaniem art. 65 § 1 i 2 k.c. i pominięciem przy wykładni umowy – w jej wiążącej części – okoliczności, że powodowie podjęli świadomą i rozważną decyzję o wyborze rodzaju kredytu;
3. art. 385¹ § 1 oraz art. 385² § k.c. oraz art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE. L nr 95, s. 29, dalej: „dyrektywa 93/13”) w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie,

że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka walutowego oraz *spreadu* walutowego są bezskuteczne z uwagi na ich abuzywność;

4. art. 385¹ § 2 w zw. z art. 65 k.c. i art. 189 k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie i ustalenie, że umowa kredytu nie wiąże w zakresie waloryzacji kredytu do waluty CHF, a jednocześnie - kredyt złotowy może być oprocentowany w sposób właściwy dla kredytu waloryzowanego CHF, tj. w oparciu o stawkę LIBOR 3M CHF;
5. art. 385¹ § 2 w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 189 k.p.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie, że strony wiąże umowa kredytu złotowego oprocentowanego na podstawie stóp procentowych waluty szwajcarskiej;
6. art. 385¹ § k.c. w zw. z motywem 13. Dyrektywy 93/13 poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji zanegowanie możliwości wykonania zobowiązania kredytobiorców przy uwzględnieniu normy określającej wartość waluty obcej poprzez zastosowanie kursu średniego NBP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. podniesiony w związku z brakiem rozróżnienia postanowień umowy odnoszących się do ryzyka walutowego oraz *spreadu* walutowego, skutkujący niedokonaniem oceny poszczególnych postanowień umowy indywidualnie pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c.

Klauzula ryzyka walutowego (indeksacyjna) to postanowienie przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę, podczas gdy klauzula *spreadu* walutowego określa sposób indeksacji, który, jak w rozpoznawanej sprawie, odsyła do tabel kursowych ustalanych – jak przyjęły Sądy *meriti* – jednostronnie przez bank. Czym innym jest postanowienie określające walutowy charakter kredytu, czyli stwierdzające, że kredyt w momencie wypłaty zostaje przeliczony na walutę indeksacji, a czym innym postanowienie dotyczące kursu, po którym przeliczenie to ma nastąpić. Nawet jeżeli są one

wyrażone w tych samych jednostkach redakcyjnych umowy, wyrażają odrębne normy.

Przedmiotem postępowania Sądów *meriti* była ocena postanowień zawartych w § 1 ust. 3 i 3A umowy, w których oznaczono walutę waloryzacji kredytu (CHF) i wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 20 października 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Bank1 SA wynosi 139 955,24 CHF. Ocenie poddano również § 10 ust. 4 umowy dotyczący ustalenia zasad spłat rat kapitałowo-odsetkowych w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku.

Sąd Apelacyjny ostatecznie przyjął, że powodów nie wiąże jedynie postanowienie § 10 ust. 4 umowy kredytu, dotyczące sposobu określenia kursu waluty w oparciu o tabele banku w celu przeliczenia rat wyrażonych w walucie waloryzacji na walutę krajową. Z uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji wynika również, że nie badał on abuzywności postanowień z § 1 ust. 3 i 3A, jak też nie ocenił § 10 ust. 2, zgodnie z którym harmonogram spłat jest sporządzony w CHF.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie stwierdzono, że mechanizm ustalania kursów waluty na podstawie tabel kursowych banku jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami, narusza rażąco interesy konsumenta i równowagę stron, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści, a przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną banku, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Tego rodzaju postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20;

z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, i z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Poddane ocenie przez Sąd drugiej instancji postanowienie umowne, zastrzegające pozwanemu nadmierną swobodę w zakresie ustalania kursu waluty, po którym miały być spłacane raty, stanowi odrębne zagadnienie od ryzyka walutowego, obciążającego kredytobiorców nadmiernym zagrożeniem – niezależnej od działań pozwanego - deprecjacji złotego względem franka szwajcarskiego, a przez to wzrostem wysokości zadłużenia kredytowego wyrażanego w złotych, po przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych wyrażonych w CHF na podstawie aktualnego kursu tej waluty (zob. wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, przedmiotem takiego badania powinny być postanowienia umowy ucieleśniające ryzyko walutowe – inne niż wadliwość klauzul kursowych – obciążające powodów nadmiernym ryzykiem deprecjacji złotego względem waluty indeksacji i zwiększające koszt kredytu. Rozróżnienie to jest istotne, ponieważ w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy skupiał swą uwagę przede wszystkim na abuzywności klauzul kursowych (postanowień umowy odnoszących się do *spreadu* walutowego), a jedynie pośrednio – w kontekście ich wpływu na możliwość utrzymania umowy – na kwestii ryzyka walutowego (zob. wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W orzecznictwie TSUE przyjmuje się, że abuzywność klauzuli ryzyka walutowego wiąże się z nieudzieleniem konsumentowi/kredytobiorcy wystarczających informacji dotyczących zagrożeń związanych z jej zastosowaniem. Dla spełnienia wymagania transparentności przekazanych konsumentowi/kredytobiorcy informacji niezbędne jest jasne poinformowanie, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. Andriuc i in. Przeciwko Banca Românească SA, pkt 50; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 74-75;

z 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 34-35, 40, 43, 46; z 10 czerwca 2021 r., C-776/19 i C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56, 69, 71-72, 74). Klauzula ryzyka walutowego w zakresie, w jakim określa główny przedmiot umowy kredytu, a tym samym podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i charakteryzuje tę umowę, wchodzi w zakres stosowania art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 i jest poddawana ocenie, czy została sporządzona w jasny i zrozumiały sposób (wyroki TSUE z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 68 i C-776/19 i C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56).

Z tych względów nie można uznać za wystarczające wskazanie przez Sąd Apelacyjny, że obojętna dla rozstrzygnięcia jest kwestia świadomości powodów co do możliwości wahań kursu walutowego oraz stosowania tabel banku udzielającego im kredytu. Sąd drugiej instancji, akceptując rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji eliminujące również pośrednio ryzyko walutowe, nie wyjaśnił, czy pozwany uczynił zadość rzeczonemu obowiązkowi informacyjnemu w celu zapewnienia transparentności zastrzeżonej w umowie klauzuli ryzyka walutowego. Uznanie takich postanowień umowy za nietransparentne otwiera jedynie możliwość ich oceny pod kątem abuzywności, lecz oceny tej jeszcze nie przesądza. O tym bowiem decyduje to, czy postanowienia te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.)

Stanowisko Sądu drugiej instancji jest też niejasne.

Wypada przypomnieć, że Sąd pierwszej instancji po usunięciu z umowy obu postanowień (§ 1 ust. 3A i § 10 ust. 4) przyjął, iż strony związane są w pozostałym zakresie umową kredytu udzieloną w złotych i oprocentowaną według stawki LIBOR waluty indeksacji (k. 17 uzasadnienia Sądu Okręgowego). W wyniku tego Sąd Okręgowy przyjął również, że pozwany nie był uprawniony do przeliczenia kredytu udzielonego powodowi przyjętym przez siebie kursem franka szwajcarskiego, a następnie otrzymywania spłat rat kapitałowo-odsetkowych przeliczanych także na podstawie ustalanego przez siebie kursu waluty indeksacji

(k. 21 uzasadnienia Sądu Okręgowego). Usunięcie z umowy postanowień kreujących mechanizm indeksacji: przeliczenia kwoty kredytu określonego w PLN na CHF oraz ustalonych w walucie indeksacji rat kapitałowo-odsetkowych na PLN uzasadniało uwzględnienie powództwa o zapłatę. Zasądzona wyrokiem Sądu pierwszej instancji kwota odpowiada różnicy rat spłaconych przez powodów do marca 2016 r. i ich hipotetycznej wysokości bez klauzuli indeksacji do CHF, ale z uwzględnieniem oprocentowania umownego (LIBOR 3M dla waluty indeksacji). Było to konsekwencją uznania przez Sąd pierwszej instancji, że eliminacja postanowień umowy uznanych za abuzywne nie prowadzi do jej nieważności (oddalenie powództwa w tym zakresie), ani też nie uprawnia Sądu do zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych, którymkolwiek przepisem dyspozytywnym.

Sąd drugiej instancji przyjął natomiast, że postanowienie § 1 ust. 3A umowy nie jest abuzywne, bowiem nie kształtuje jakichkolwiek praw i obowiązków powodów. Zawiera jedynie informację co do wysokości kwoty kredytu wyrażonego w walucie CHF w określonej dacie i nie rodzi skutków prawnych. Sąd ten pominął jednak, że niezwiązanie stron tylko postanowieniem § 10 ust. 4 umowy eliminuje wyłącznie mechanizm ustalenia wysokości spłaty rat kapitałowo-odsetkowych kredytu, po przeliczeniu na złote kursem sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku.

Postanowienie umowy uznane przez Sąd drugiej instancji za niedozwolone (§ 10 ust. 4) nie tylko nie dotyczy mechanizmu indeksacji kwoty kredytu wyrażonej w PLN kursem CHF, ale także nie określa zasad, na jakich nastąpiło jej określenie w walucie waloryzacji. Związanie umową w pozostałej części oznacza natomiast, że powodowie zobowiązali się do spłaty kapitału i rat zgodnie z harmonogramem sporządzonym w CHF (§ 10 ust. 1 i 2 umowy), wyrażającym kwotę kredytu w walucie waloryzacji (§ 1 ust. 3), według kursu kupna tej waluty z tabeli kursowej banku (§ 1 ust. 3A umowy).

Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił zatem przyczyn, dla których abuzywność postanowienia dotyczącego wyłącznie przeliczenia rat kredytu wyrażonych w walucie indeksacji (CHF) na walutę spłaty (PLN) – przy jednoczesnym związaniu umową w pozostałym zakresie – doprowadziło do zniesienia nie tylko mechanizmu

przeliczania rat kredytu na walutę spłaty (PLN), ale także i samego mechanizmu indeksacji w ogóle oraz zaniknięcia ryzyka walutowego. Powodowie sprecyzowali, które postanowienia umowy uważają za abuzywne ze wskazaniem na uznawanie za niedozwolone postanowień odwołujących się do tabel bankowych określających kursy walut, zarówno dotyczących waloryzacji kwoty udzielonego kredytu, jak i określania wysokości rat spłat. Sąd Apelacyjny, zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji, jednoznacznie określił, które postanowienie umowy uznał za abuzywne. Usunięcie z umowy niedozwolonego postanowienia określającego wyłącznie zasady przeliczania waluty kredytu (CHF) na walutę krajową skutkuje jedynie tym, że wysokość poszczególnych rat spłaty nie jest kształtowana niedozwoloną klauzulą indeksacyjną. Obowiązki umowy w dalszym zakresie musi natomiast prowadzić do wniosku, że powodowie nie byli związani jedynie tym mechanizmem przeliczeniowym, toteż powinni dokonywać spłat w CHF – co czyni aktualnym pytanie, czy spłata rat z walucie krajowej umarzała ich zobowiązania.

Bezzasadny był natomiast zatem zarzut, że po wyeliminowaniu postanowienia dotyczącego ustalenia kursu CHF, według którego przeliczone były raty kapitałowo-odsetkowe wyrażone w walucie waloryzacji, umowę w tym zakresie można wykonać, stosując średni kurs NBP (art. 358 § 2 k.c.). Przepis ten w aktualnym brzmieniu wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 r., w związku z czym nie mógł być on miarodajny do określenia treści zobowiązania wynikającego z umowy kredytu zawartej przed tą datą (zob. wyrok SN 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22). Ocena czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 358¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

ał